

ΤΙΜΗΤΙΚΟΣ ΤΟΜΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ
ΝΙΚΟΛΑΟ Κ. ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ

FESTSCHRIFT FÜR
NIKOLAOS K. ANDROULAKIS

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ
ANT. N. SAKKOULAS VERLAG

2003

ΝΕΣΤΩΡ Ε. ΚΟΥΡΑΚΗΣ*

**ΤΟ ΕΠΙΤΡΕΠΤΟ ΑΣΚΗΣΗΣ
ΠΟΙΝΙΚΩΝ ΔΙΩΞΕΩΝ ΚΑΤΑ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ
ΠΟΥ ΕΚΤΕΛΟΥΝ ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥΣ**

Προκαλεί θλίψη και έντονο προβληματισμό το γεγονός ότι συχνά τον τελευταίο καιρό έγκριτοι Δικηγόροι, που ενεργούν ως πληρεξούσιοι εντολοδόχοι των πελατών τους, υφίστανται ποινικές διώξεις και διασυρμό για ορισμένες, συχνά ασήμαντες, ανακρίβειες που εμφιλοχωρούν στα δικόγραφα τους. Βεβαίως, στη συντριπτική πλειονότητα αυτών των περιπτώσεων, που αξιολογούνται κυρίως ως εγκλήματα κατά της τιμής και ως απάτη επί Δικαστηρίου, οι εν λόγω Δικηγόροι απαλλάσσονται με Βούλευμα και χωρίς η υπόθεση να φθάσει στο ποινικό ακροατήριο. Ωστόσο, η ψυχική ταλαιπωρία, που υφίστανται αυτοί οι άνθρωποι και ο διασυρμός τους σε φίλους και γνωστούς ακόμη και επί μήνες μετά την απαλλαγή τους, όπως και ο διασυρμός της ίδιας της Χώρας μας στην αλλοδαπή από το γεγονός ότι οι Δικηγόροι της υφίστανται ποινικές διώξεις κατά την ενάσκηση των καθηκόντων τους, δημιουργεί ασφαλώς την ανάγκη ενός προσεκτικότερου χειρισμού αυτών των υποθέσεων εκ μέρους των αρμοδίων εισαγγελέων ποινικής δίωξης.

Πράγματι, όπως γίνεται πάγια δεκτό από τη Νομολογία των Δικαστηρίων μας, «ο Δικηγόρος δεν έχει ευθύνη για παραβάσεις που τελεί με τη σύνταξη αγωγών, προτάσεων μηνύσεων κ.λπ. που συντάσσονται με εντολή του πελάτη και βρίσκονται μέσα στα πλαίσια της εντολής αυτής, εφόσον μάλιστα δεν γνωρίζει την αναλήθεια εκείνων που εκθέτει και αυτά ήσαν αναγκαία για την υπεράσπιση του εντολέα» (βλ. π.χ. ΣυμβΑΠ 755/1997, ΝοΒ 46:1998, 266 και ΤριμΕφΠλημΑθ 2495/1998, Επιθεώρηση Νομολογίας, 1997, τ.2, σελ. 2254-2255). Επομένως, οι ενέργειες του

* Καθηγητής Εγκληματολογίας στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (Τμήμα Νομικής).

πληρεξουσίου Δικηγόρου που εκτελούνται με εντολή του πελάτη του και στο πλαίσιο της εντολής αυτής δεν δημιουργούν ποινική, αστική ή άλλης μορφής ευθύνη αυτού του Δικηγόρου. Και τούτο, πρώτον, διότι γίνονται στο πλαίσιο και σε εκπλήρωση των νομίμων καθηκόντων του ως νομικού παραστάτη του πελάτη του, προς διαφύλαξη των συμφερόντων του τελευταίου (ά. 20 και 367§1 ΠΚ) και δεύτερον, διότι δεν εκφράζουν τις σκέψεις και πεποιθήσεις του ίδιου του Δικηγόρου, αλλ' εκείνες του εντολέως πελάτη του, τον οποίο ο πληρεξούσιος Δικηγόρος αντιπροσωπεύει έναντι τρίτων (ά. 211 ΑΚ). Άλλωστε, όπως έγινε πρόσφατα δεκτά από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην υπόθεση "Nikula κατά Φινλανδίας" (21.3.2002), θα πρέπει να παρέχεται αυξημένη προστασία στον κατηγορούμενο για δηλώσεις του με τις οποίες αυτός, μέσω υπερασπιστή του, ασκεί κριτική σε αντιτιθέμενο διάδικο ή εισαγγελέα και μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις να γίνεται δεκτός, σε μια δημοκρατική κοινωνία, ο περιορισμός στο δικαίωμα έκφρασης του ενλόγω υπερασπιστή (βλ. ιδίως §§ 50 και 55 αυτής της σημαντικής απόφασης).

Περαιτέρω, όπως είναι γνωστό, η σχέση που συνδέει τον Δικηγόρο με τον πελάτη του είναι αυτή της αμειβομένης εντολής (βλ. αντί άλλων *Μ. Καραση* εις: Γεωργιάδη - Σταθόπουλου, ΑΚ 713, 1980, αρ. 10, σελ. 732 - 733), σύμφωνα, δε, και με το ά. 39§1 του Κώδικα περί Δικηγόρων «*έργο του Δικηγόρου είναι να αντιπροσωπεύει και υπερασπίζει τον εντολέα του*». Ορθά έχει μάλιστα υποστηριχθεί επί τη βάση της τελευταίας αυτής διάταξης, ότι ο Δικηγόρος δεν είναι επ' ουδενί υποχρεωμένος να προβάλλει ισχυρισμούς ή / και να προσκομίζει στο Δικαστήριο αποδεικτικά μέσα που θα ήταν ευνοϊκά για τον αντίδικό του, αφού κάτι τέτοιο θα αντιστρατευόταν τον θεσμικό του ρόλο να ενεργεί πάντοτε υπέρ των συμφερόντων του εντολέως του (βλ. *Αργ. Καρρά*, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, 1998, αρ. 452-453, σελ. 413-414 και *Αγγ. Κωνσταντινίδη*, Η θέση του συνηγόρου υπερασπίσεως στην ποινική δίκη, 1992, σελ. 59' πρβλ και ά. 233 ΠΚ περί απιστίας δικηγόρου). Επομένως, η παράλειψη ενός Δικηγόρου να αναφέρει στο δικόγραφο του ορισμένες ευνοϊκές για τον αντίδικό του δικαστικές ή άλλες εξελίξεις δεν θα μπορούσε σε καμία περίπτωση να στοιχειοθετήσει το αδίκημα της (συκοφαντικής) δυσφήμισης ή και της απάτης επί Δικαστηρίου, ακόμη και εάν αποδεικνυόταν ότι ο ενλόγω Δικηγόρος τελούσε εν γνώσει αυτών των εξελίξεων. Εξάλλου, όπως ορθά παρατηρήθηκε (*Ι. Ζαγκαρόλας* στα ΠοινΧρ Θ' 1959, 574), «θα καθίστατο αδύνατος πλέον η άσκησης της

δικηγορίας» εάν εθεωρείτο αναγκαίο «ο δικηγόρος προ της διατυπώσεως οιοδήποτε δικογράφου να διενεργή ο ίδιος ανακριτικήν έρευναν δια να πεισθεί ότι οι ισχυρισμοί του πελάτη του έχονται αληθείας και επί πλέον ότι αυτός κατέχει τα προς απόδειξιν αυτών μέσα».

Σ' ένα γενικότερο επίπεδο, η περαιτέρω ποινική αντιμετώπιση τέτοιων παραλείψεων ή και μικρής σημασίας ανακριθειών, που συνηθέστατα παρεισφρύουν στα δικόγραφα, θα μπορούσε να έχει σοβαρές παρενέργειες στο ίδιο το οικοδόμημα της Δικαιοσύνης. Εν πρώτοις, όπως αναφέρθηκε ήδη, δύσκολα, πλέον, ένας Δικηγόρος θα ήταν διατεθειμένος, εφόσον θα γνώριζε ότι υπάρχει ορατός κίνδυνος τέτοιων ποινικών διώξεων, να υπογράψει οποιαδήποτε δικόγραφα, έστω και αν η συμμετοχή του στις σχετικές διαδικασίες είναι τις περισσότερες φορές υποχρεωτική (ά. 94 ΚΠολΔ για τις αστικές υποθέσεις και ά. 100 ΚΠΔ και 6 § 2γ ΕΣΔΔ για τις ποινικές υποθέσεις), καθώς θα αναλογιζόταν τις πιθανές εις βάρος του ολέθριες επιπτώσεις από ορισμένους δικομανείς που θα στρέφονταν με νομικές ακροβασίες εναντίον του. Όμως, παρόμοια προβλήματα θα αντιμετώπιζαν από τέτοιους δικομανείς και οι άλλοι Λειτουργοί της Θέμιδας, ιδίως δε οι Δικαστές και Εισαγγελείς, για ενέργειές τους που θα ανάγονταν απλώς στο πλαίσιο των νομίμων δικαστικών τους καθηκόντων (π.χ. διότι εξέδωσαν καταδικαστική απόφαση ή άσκησαν ποινική δίωξη, αντίστοιχα, χωρίς το υφιστάμενο αποδεικτικό υλικό να δικαιολογεί πλήρως, κατά την άποψη τέτοιων δικομανών, αυτή την ενέργεια).

Ανάγκη, επομένως, να τεθεί επιτέλους φραγμός σε αυτές τις απαράδεκτες ποινικοποιήσεις αστικών αντιδικιών, πολύ περισσότερο μάλιστα, αφού, σε αντίθετη περίπτωση, όπως είχε εύστοχα τονισθεί ήδη προ 30ετίας από τον εδώ τιμώμενο Καθηγητή *Νικόλαο Ανδρουλάκη*, «πάσα ψευδής αγωγή, πας αναληθής ισχυρισμός, μάλιστα δε το και πρακτικώς σπουδαιότερον, πάσα αναληθής άρνησις της αγωγής, υπό την προϋπόθεσιν της επιγνώσεως του ψευδούς παρά τω ψευδομένω και ασχέτως αν ήγαγον ή όχι τελικώς εις την έκδοσιν ευνοϊκής δι' αυτόν αποφάσεως», θα συνεπάγονταν μοιραίως ποινική δίωξη τουλάχιστον για απόπειρα απάτης επί Δικαστηρίου (ΠοινΧρ Κ' 1970, 561-572: 567).

Προς αποφυγή, λοιπόν, τέτοιων άστοχων ποινικοποιήσεων, που μόνο βλάβη θα προκαλούσαν στην εύρυθμη λειτουργία της Δικαιοσύνης, χρήσιμο θα ήταν να υπάρξουν επιτέλους κάποιες ασφαλιστικές δικλείδες *ήδη κατά το στάδιο άσκησης της ποινικής δίωξης*. Ειδικότερα:

Πρώτον, να ορισθεί με ρητή διάταξη νόμου ότι η μήνυση εναντίον Δικηγόρου (και δη από Δικηγόρο) δεν λαμβάνεται υπόψη εάν προηγουμένως δεν έχει ληφθεί άδεια προς τούτο από τον αρμόδιο Δικηγορικό Σύλλογο, ο οποίος και θα εξετάζει τη βασιμότητα μιας τέτοιας μήνυσης.

Δεύτερον, εφόσον τελικά υποβληθεί μήνυση κατά Δικηγόρου, να διατάσσεται από τον αρμόδιο Εισαγγελέα απλώς προκαταρκτική εξέταση (τούτο, άλλωστε, αποτελεί πλέον και γενικότερο κανόνα με βάση το ά. 43 ΚΠΔ, όπως αυτό επαναδιατυπώθηκε με το ά. 5 ν. 3160/2003), η δε ποινική δίωξη να ασκείται μόνον εφόσον το πόρισμα αυτής της εξέτασης θεμελιώνει ενδείξεις *προσωπικής ποινικής ευθύνης* του εμπλεκόμενου στην υπόθεση Δικηγόρου, ο οποίος διαφορετικά πρέπει να θεωρείται, *κατά τεκμήριο*, ότι ενεργεί κατ' εντολή και στο πλαίσιο των εντολών του πελάτη του.

Τρίτον, η τυχόν άσκηση ποινικής δίωξης κατά Δικηγόρου για *απάτη ή και απόπειρα απάτης επί Δικαστηρίου* να γίνεται με εξαιρετική φειδώ και μόνον εφόσον ο ενλόγω Δικηγόρος προσεκόμισε στο Δικαστήριο *ψευδή έγγραφα*, τα οποία οδήγησαν σε ευνοϊκή για τον πελάτη του απόφαση. Όπως ορθά έχει νομολογηθεί «*σχυρισμοί επί δικογράφων ενώπιον των Πολιτικών Δικαστηρίων δυνάμενοι να αποκρουσθούν με τα συνήθη μέσα αποκρούσεως, εφόσον δεν συνοδεύονται από έγγραφα στοιχεία, τα οποία κατ' έμφρονα κρίση να οδηγούν εις εξαπάτησιν του Δικαστηρίου, δεν μπορεί να υπαχθούν στην έννοια της διατάξεως του άρ. 386 ΠΚ [περί απάτης]*» (ΣυμβΠλμΠειρ 377/1992, ΠοινΧρ ΜΒ' 1992, 879), ενώ, από την άλλη πλευρά, «*απάτη επί δικαστηρίου, τετελεσμένη ή σε απόπειρα, δεν στοιχειοθετείται όταν τα ψευδή περιστατικά που προβλήθηκαν στο δικαστήριο δεν αποτέλεσαν την παραγωγό αιτία για την οποία το Δικαστήριο εξέδωσε την απόφασή του*» (ΣυμβΕφΘεσ 156/1992 Αρμενόπουλος ΜΣΤ' 1992, 755 επ.' ΑΠ 637/1988, ΠοινΧρ ΛΗ' 1988, 739 και ΠλημΚαστοριάς 73/97, ΠοινΧρ ΜΗ' 1998, 685, με παραπομπή σε τρεις αρεοπαγιτικές αποφάσεις).

Και *τέταρτον*, η τυχόν άσκηση ποινικής δίωξης για *αδίκημα κατά της τιμής* να επιτρέπεται μόνον εφόσον ο εμπλεκόμενος Δικηγόρος θεωρηθεί ότι δεν ενήργησε σε εκπλήρωση των νομίμων καθηκόντων του ως Δικηγόρου και ότι, αντιθέτως, υπερέβη τα όρια που τάσσονται από τα ά. 20 ΠΚ και 367 ΠΚ (βλ. π.χ. ΣυμβΑΠ 878/1998, ΝοΒ 46:1998, 1330 ΣυμβΕφΘεσ 690/1996, Υπεράσπιση 1996, 1323· ΣυμβΑΠ 807/1994,

NoB 43:1995, 443 ΑΠ 1232/1993, ΠοινΧρ ΜΓ' 1993, 992 και ΣυμβΑΠ 23/1988, ΝοB 36: 1988, 384).

Ελπίζεται ότι με τις ανωτέρω ασφαλιστικές δικλείδες θα υπάρξει εφεξής έγκαιρη και αποφασιστική αντίδραση των αρμοδίων οργάνων της Πολιτείας απέναντι σε μία κατάσταση που αρχίζει δυστυχώς, πέρα από απαράδεκτη, να γίνεται και ανεξέλεγκτη, λόγω της γνωστής δικομανίας πολλών συμπαθών κατά άλλα συμπολιτών μας να στρέφονται με μηνύσεις ακόμη και κατά συνηγόρων, αλλά και λόγω της προθυμίας ορισμένων δικηγόρων να αναλαμβάνουν τέτοιες υποθέσεις, στρεφόμενοι -ως μη έδει- κατά συναδέλφων τους.